Minna Antila

Eduskunta

Sivistysvaliokunta

HE 213/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi.

Oppivelvollisuuden laajentaminen tuli voimaan 1.8.2021. Uudistuksessa oppivelvollisuutta ja oppivelvollisuuden suorittamista koskevat säännökset koottiin oppivelvollisuuslakiin. Oppivelvollisuuslain 4 §:ssä säädetään oppivelvollisuuden suorittamisesta perusopetuksen suorittamisvelvollisuuden jälkeen. Pykälässä säädetään niistä koulutusmuodoista, joissa oppivelvollisuuden suorittamista voi perusopetuksen jälkeen jatkaa.

1.

Esityksessä ehdotetaan oppivelvollisuuslain 4 §:n 2 momenttiin lisättäväksi uusi 6 kohta, jonka mukaan oppivelvollisuutta voisi suorittaa nuorisolaissa tarkoitetussa nuorten työpajatoiminnassa oppivelvollisuuslain 5 §:n mukaisesti. Oppivelvollisuuslain 5 §:n ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, jonka mukaan oppivelvollinen, jota ei ole otettu minkään koulutuksen järjestäjän opiskelijaksi, voisi suorittaa oppivelvollisuutta osallistumalla nuorisolaissa tarkoitettuun nuorten työpajatoimintaan ennen kuin asuinkunta oppivelvollisuuslain 15 §:n nojalla osoittaa oppivelvolliselle opiskelupaikan. Ehdotetun 5 §:n 4 momentin säännöskohtaisten perustelujen mukaan oppivelvollisuutta nuorten työpajatoimintaan osallistumalla suorittavalla oppivelvollisella ei olisi oikeutta opintososiaalisiin etuihin kuten maksuttomaan ateriaan, opiskeluhuoltoon tai opintotukeen. Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi oppivelvollisuuslain 14 §:n uusi 4 momentti, jonka mukaan asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuu jatkuu siitä huolimatta, että oppivelvollinen suorittaa oppivelvollisuutta nuorten työpajatoiminnassa tämän lain 5 §:n 4 momentin mukaisesti.

Kuntaliitto pitää erittäin tärkeänä, että nuori, jota ei ole otettu vielä minkään koulutuksen järjestäjän opiskelijaksi suorittamaan oppivelvollisuuttaan on mukana jossain aktiivisessa toiminnassa, esimerkiksi nuorten työpajalla. Kuntaliiton käsityksen mukaan jo nykylainsäädännön puitteissa nuori voi osallistua nuorten työpajatoimintaan odottaessa asuinkunnan koulutuspaikan osoittamista. Tällöin kyse ei kuitenkaan ole *oppivelvollisuuden suorittamisesta*.

CC BY

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

Kuntaliitto pitää ongelmallisena esitystä oppivelvollisuuden suorittamisen laajentamisesta koulutusjärjestelmän ulkopuolelle. Oppivelvollisuusuudistuksen yhteydessä todettiin, että oppivelvollisuus merkitsee velvollisuutta osaamisen hankkimiseen ja tämän vastinparina on koulutuksen maksuttomuus (HE 173/2020 vp).

Kuntaliitto pyytää valiokuntaa arvioimaan, voidaanko oppivelvollisuutta suorittaa koulutusjärjestelmän ulkopuolella, osallistumalla nuorisolain mukaiseen nuorten työpajatoimintaan ja edellyttääkö oppivelvollisuuden suorittamisen laajentaminen työpajoille myös oppivelvollisuuden suorittamiseksi annettavan nuorten työpajatoiminnan maksuttomuutta ja mitä maksuttomuuteen tällöin sisältyisi. Toiminnan maksuttomuuden ohella ehdotusta tulee arvioida toiminnan saatavuuden ja kielellisen yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Siinä tilanteessa, että oppivelvollinen voisi esityksen mukaisesti suorittaa oppivelvollisuutta nuorten työpajatoiminnassa, esitystä tulisi arvioida myös oppivelvollisen oikeussuojan näkökulmasta: edellyttääkö oppivelvollisuuden suorittaminen nuorten työpajatoiminnassa oppivelvollisen oikeutta / velvollisuutta koskevaa päätöksentekoa sekä mahdollisuutta saattaa päätös muutoksenhakuelimen (PL 21 §) käsiteltäväksi, esimerkiksi tilanteessa, jossa halukkaita nuorten työpajaan on enemmän kuin siellä on paikkoja tai toimintapaikkoja ei ole saatavilla. Arviointi on tärkeää, jotta kunnille sekä muille koulutuksen ja nuorten työpajatoiminnan järjestäjille ei synny tosiasiallisesti uusia tai laajenevia tehtäviä ja velvoitteita, joita ei ole valmistelussa tunnistettu eikä kustannusten ja muiden vaikutusten arvioinnissa otettu huomioon.

2.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että oppivelvollisuuslain 4 §:n lisätään uusi 5 momentti, jonka mukaan oppivelvollinen voi suorittaa ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetussa työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa, nuorisolaissa tarkoitetussa nuorten työpajatoiminnassa tai muussa koulutusmuotoon sopivassa oppimisympäristössä.

Kuntaliitto toteaa, että oppivelvollisuuslaissa säädetään niistä koulutuksista, joissa oppivelvollinen voi oppivelvollisuutta suorittaa. Oppivelvollisuuteen kuuluvasta opetuksesta ja koulutuksesta säädetään tarkemmin kutakin koulutusmuotoa koskevassa erityislaissa. **Kuntaliitto katsoo, että säännöksiä oppivelvollisen opiskelijan mahdollisuudesta suorittaa opintoja koulutusmuotoon sopivassa oppimisympäristössä kuten työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa tai nuorten työpajatoiminnassa ei tulisi sisällyttää oppivelvollisuuslakiin vaan koulutuksen järjestämistä ja opintojen suorittamista koskevat kysymykset tulisi ratkaista kutakin koulutusmuotoa koskevassa erityislaissa. Esimerkiksi voimassa olevassa ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetään työpaikalla järjestettävästä koulutuksesta. Sen mukaan koulutuksen järjestäjä voi järjestää ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua koulutusta työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä siten, että koulutussopimukseen perustuvassa koulutuksessa opiskelija hankkii osaamista työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä. Kuntaliitto katsoo, että nuorten työpajoilla järjestettävä koulutus edellyttäisi vastaavan kaltaista sääntelyä kuin ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöön sisältyy työpaikalla järjestettävän koulutuksen (koulutussopimus) osalta, jolloin mm. ohjaus- ja vastuukysymykset selkeytyvät.**

3.

Oppivelvollisuuslain 19 §:ssä säädetään oppivelvolliselle maksettavasta majoituskorvauksen ehdoista. Pykälän 1 momentin 1 kohtaa ehdotetaan muutettavan siten, että oppivelvollinen on oikeutettu majoituskorvaukseen, jos: 1) matka oppivelvollisen kodista lähimpään lukioon tai lähimpään sellaiseen ammatilliseen oppilaitokseen, jossa järjestetään koulutusta oppivelvollisen suorittamaan tutkintoon, ja jossa on mahdollisuus saada opetusta oppivelvollisen perusopetuslain 10 §:ssä tarkoitetun opetuskielen mukaisesti suomen tai ruotsin kielellä, on yli 100 kilometriä tai päivittäinen koulumatka nopeinta matkustustapaa käyttäen kestää yli kolme tuntia. Samalla muuttuisi pykälän 1 momentin 2 kohdan tulkinta.

Käytännössä esityksessä 19 §:n 1 momentin 1 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että voimassa olevan lain monialaisen ammatillisen oppilaitoksen käsitteestä luovutaan. Voimassa olevan lain esitöiden mukaan monialaisella ammatillisella oppilaitoksella tarkoitetaan oppilaitosta, jossa tarjolla on enemmän kuin yhden koulutusalan opintoja (HE 173/2020 vp). Hallintotuomioistuinten ratkaisuissa monialaisen ammatillisen oppilaitoksen käsitteestä on poikettu ja ratkaisujen perusteluissa on viitattu muun muassa perustuslaissa turvattuun yksilön oikeuteen hankkia toimeentulonsa valitsemassaan ammatissa. **Kuntaliitto toteaa, että ehdotettu muutos, jolloin majoitus- ja matkakorvaukseen oikeuttavan matkan laskentaperusteena käytettäisiin lähimmän monialaisen ammatillisen oppilaitoksen sijaan lähintä ammatillista oppilaitosta, jossa järjestetään oppivelvollisen valitsemaa tutkintoa, on kuntien ja muiden koulutuksen järjestäjien kannalta merkittävä ja tulee aiheuttamaan lisäkustannuksia. Oppivelvollisuuslain (19-21 §) mukaiset matka- ja majoituskorvaukset katetaan lukio- ja ammatillisen koulutuksen määrärahoista. Myös tutkintorakenteesta ja väestökehityksestä johtuen esitetty muutos tulee aiheuttamaan koulutuksen järjestäjille merkittäviä lisäkustannuksia ja heikentämään näin koulutuksen järjestäjän mahdollisuuksia esim. antaa opetusta ja ohjausta. Kuntaliitto muistuttaa, että opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (64 §) mukaan kunnille ja koulutuksen järjestäjille on korvattava uudet ja laajenevat tehtävät täysimääräisesti valtion varoista. Lisäksi esitetyn muutoksen vaikutuksia tulee arvioida sekä suomen- että ruotsinkielisen oppilaitosverkon näkökulmasta.**

Kuntaliitto kiinnittää huomiota siihen, että oppivelvollisuuslain 19 §:n 1 momentin 1 kohtaan ehdotettu muutos ei saa synnyttää tilannetta, jossa lukiokoulutuksen järjestäjälle syntyy velvollisuus maksaa matka- ja majoituskorvauksia kansainvälistä ylioppilastutkintoa kuten IB-, EB- ja DIA-tutkintoa suorittaville oppivelvollisille opiskelijoille.

Kuten opetus- ja kulttuuriministeriön asettama työryhmä on julkaisussa 2025:5 ehdottanut, Kuntaliitto katsoo, että matka- ja majoituskorvauksista olisi tarkoituksenmukaista säätää osana opinto- ja koulumatkatukea. Kela käsittelee ja päättää suurelta osin opiskelijoille suunnatut opintososiaaliset etuudet ja asumistukiasiat. Olisi selkeintä, että opintososiaaliset etuudet muodostaisivat yhtenäisen kokonaisuuden. Matka- ja majoituskorvausten siirto opintotuen yhteyteen ja Kelan käsiteltäväksi turvaisi myös opiskelijoiden yhdenvertaista kohtelua ja päätösten tasalaatuisuutta.

7.

Tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain 13 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijalle mahdollisuus suorittaa kaikkia tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen perusteiden mukaisia osia tarvittaessa yhteistyössä 7 §:ssä tarkoitettujen tahojen kanssa.

On keskeistä, että opiskelijalla tulee olla mahdollisuus korottaa perusopetuksen arvosanoja tai suorittaa lukion tai ammatillisen koulutuksen opintoja tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen aikana. Tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain 12 §:n 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä päättää koulutuksen sisällöstä tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen perusteiden mukaisesti. Koulutuksen järjestäjän tulee laatia suunnitelma koulutuksen toteuttamisesta. Suunnitelmassa päätetään opetuksen, ohjauksen ja erityisen tuen toteuttamisesta, opiskelijoille tarjottavista koulutuksen osista sekä opetuksen tarkemmista tavoitteista ja sisällöistä. Kuntaliitto katsoo, että 13 §:n 2 momenttiin ehdotettu täsmennys, jonka mukaan koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijalle mahdollisuus suorittaa kaikkia tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen perusteiden mukaisia osia, on ristiriidassa suhteessa koulutuksen järjestäjälle 12 §:n 3 momentissa säädetyn koulutuksen sisältöä koskevan päätösvallan kanssa. **Epäselväksi jää, olisiko opiskelija jatkossa oikeutettu valitsemaan esimerkiksi kaikista ammatillisen koulutuksen tutkintojen perusteiden mukaisista tutkinnon osista haluamansa sisällön ja koulutuksen järjestäjä velvollinen sen tarjoamaan. Kuntaliitto katsoo, että näin laaja oikeus opiskelijan yksilöllisiin valintoihin, on koulutuksen järjestäjän kannalta kohtuuton ja aiheuttaa lisäkustannuksia. Julkisen sektorin taloudellinen tilanne huomioon ottaen on kestämätöntä laajentaa kustannuksia lisääviä velvoitteita.**

SUOMEN KUNTALIITTO

Susanna Huovinen
varatoimitusjohtaja

Minna Antila
juristi

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi